

Резюме на работен вариант на Програмата за образование за периода 2021 – 2027 година

(20 октомври 2020 година)

Настоящото резюме е подготвено от екипа на НСОРБ, на база на проекта на Програмата за образование за програмен период 2021-2027 (ППР), изпратен на 20 октомври 2020 г. на Европейската комисия за неформални преговори и публикуван на <https://www.eufunds.bg/bg/opseig/node/6039>

Програмна стратегия:

Бъдещата Програма за образование (ПО) ще се фокусира върху:

- По-пълно обхващане на децата в предучилищно образование и началния етап на училищното образование, включително и по-пълно обхващане на децата в детските градини от 4-годишна възраст;
- Обхватно приобщаващо образование в основното и средното образование, чрез обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие, ранна диагностика на обучителни затруднения и индивидуален подход, фокусиращ подкрепата върху деца и ученици от уязвими групи, в т.ч. такива, чийто майчин език е различен от български, както и мерки, насочени към намаляване дела на преждевременно напусналите училище;
- Насърчаване на образователната интеграция на деца и ученици от уязвими групи, в това число на ромите и мигрантите, чрез партньорство и финансиране спрямо местните нужди, с фокус върху територии с концентрация на уязвими групи;
- Осигуряване на достъп до професионално ориентиране на децата и подрастващите, вкл. като средство за превенция на училищния неуспех, отсъствията, отпадането от училище, противообществените прояви на децата и учениците;
- Осигуряване на качество на приобщаващото образование, чрез модернизация на учебното съдържание, въвеждане на компетентностния модел и подобряване на уменията, цифрова трансформация на образованието, с възможности за разширяване обхвата на дистанционната форма на обучение, насърчаване на върховите постижения в образованието, чрез подкрепа за талантиливи деца и ученици с изяви дарби, иновативни учебни програми, иновативни класни стаи и иновативни училища;
- Осигуряване на гъвкаво планиране на професионалното образование и обучение, което адекватно отразява променящите се тенденции на пазара на труда,

включително в развитието на дигитализацията и технологиите, бъдещето на професиите и новите форми на организация и развитието на пазара на труда, демографските тенденции и тенденциите към зелена икономика и устойчиво развитие;

- Подобряване на качеството и приложимостта на професионалното обучение и образование по отношение нуждите на пазара на труда, и връзката му със специфичните териториални характеристики, като се отчитат глобалните, национални и секторни тенденции, чрез модернизиране на съдържанието, въвеждане на гъвкави модели и форми на обучение, засилено участие в схеми за учене в процеса на работа, увеличаване на дела на дуалната форма на обучение в ПОО, създаване на системи за проследяване на завършилите. Засилване на връзката на ПОО с висшето образование и науката и създаване на общи пространства за учене – ПОО, ВО и наука с връзка към нуждите на пазара на труда, както и участие в регионални, секторни, национални и европейски мрежи;
- Повишаване на привлекателността и достъпността на ПОО за всички възрасти, включително чрез разработване на индивидуални пътеки за обучение по част от професия и възможности за онлайн обучения;
- Хоризонтално ще бъде подкрепено повишаване на уменията, капацитета и непрекъснатата квалификация на педагогическите и непедагогическите специалисти, преподавателите и образователните ръководители/мениджъри в предучилищното и училищното образование, професионалното образование и обучение, с акцент върху професионалната подготовка на преподавателите, дигиталните компетентности, работата с деца и ученици с проблемно поведение и такива от уязвими групи, в т.ч. осъвременяване на учебните програми за подготовка на учителите във висшите училища;
- Повишаване на приложимостта на висшето образование и обвързване с нуждите на пазара на труда чрез повишаване на иновациите и предприемачеството, осигуряване на системи за проследяване на завършилите, кариерно ориентиране, студентски практики и преход към дуална система на обучение във висшето образование, включително чрез засилено партньорство с национално представителните организации на работодателите;
- Модернизация на висшето образование, чрез промяна на учебната документация, въвеждане на компетентностен подход, цифрова трансформация и засилване на връзката с науката;
- Интернационализация и консолидация на висшето образование, чрез осигуряване на кръгова и входяща мобилност на преподаватели и студенти, участие в изграждане на университетски мрежи, съвместни учебни програми и споделяне на ресурси;
- Подобряване на квалификацията и уменията на преподавателите и академичния състав във висшето образование.

Програмата е ориентирана към постигането на цел на политиката (ЦП) 4 „По-социална Европа - реализиране на европейския стълб на социалните права“ и се финансира от Европейския социален фонд + (ЕСФ+).

Програмата включва дейности в обхвата на три основни приоритета за: приобщаващо образование и образователна интеграция; модернизация и качество на образованието и връзка на образованието с пазара на труда, както и мерки за техническа помощ.

1. Приоритет 1 „Приобщаващо образование и образователна интеграция“:

Планирани мерки за подкрепа в обхвата на три стратегически цели (СЦ).

СЦ V - Насърчаване на равния достъп до и завършването на качествено и приобщаващо образование и обучение, по-специално за групите в неравностойно положение, от образованието и грижите в ранна детска възраст през общото и професионалното образование и обучение до висшето образование, както и образованието и ученето в зряла възраст, включително улесняване на мобилността с учебна цел за всички.

Допустими мерки:

1. Разширяване обхвата на предучилищното и начално образование, чрез подкрепа за механизма за съвместна работа на институциите по обхващане и включване в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст, в т.ч.:

- 1.1. Разширяване участието на образователни медиатори и координиране на екипите за обхват;
- 1.2. Обучение и повишаване на капацитета и уменията на екипите за обхват;
- 1.3. Изграждане и свързване на системи за проследяване при пътуване и миграция на упражняването на правото на децата на задължително образование;
- 1.4. Изграждане и свързване на системи за обмен на информация и контрол по издадените здравни бележки за извиняване на отсъствия по уважителни причини на децата и учениците;
- 1.5. Целенасочени информационни дейности и работа с родители за разясняване ползите от образование и задълженията за включване в предучилищно и задължително училищно образование, вкл. чрез ангажиране на работещи в общността неправителствени организации;
- 1.6. Насърчаване изграждането на устойчиви партньорства между училища, детски градини и неправителствени организации за подsigуряване на пълен обхват и превенция на отпадането.

2. Обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие в предучилищното образование, в т. ч.:

- 2.1. Повишаване на капацитета, квалификацията и уменията на педагогическите и непдагогически специалисти, включително за формиране и провеждане на

политики за увеличаване обхвата в предучилищното образование и повишаване на качеството на предучилищното образование в конкретната институция. Повишаване участието вкл. чрез назначаване, обучения и супервизия на образователните медиатори в активното приобщаване в предучилищното образование;

- 2.2. Осигуряване на допълнителни психолози, педагогически съветници, логопеди, ресурсни учители, треньори по вид спорт и други специалисти според потребностите на децата, за реализиране на обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие в детските градини и в групите за предучилищно образование в училище;
- 2.3. Занимания по интереси за стимулиране развитието на личностни качества, социални и творчески умения и изяви на способностите в областта на науките, технологиите, изкуствата, спорта, глобалното, гражданското, здравното и интеркултурното образование, образованието за устойчиво развитие– опазване на природата, използване на рециклируеми материали, разделно събиране и др, както и за придобиване на умения за лидерство и за работа в полза за общността и работа в екип;
- 2.4. Грижа за здравето, посредством разработване и прилагане на съвременни програми, свързани със здравното образование, здравословното хранене, първа долекарска помощ, безопасно движение по пътищата, обучение по различни видове спорт и други;
- 2.5. Ранно оценяване на потребностите и превенция на обучителните затруднения; дейности за превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение; логопедична работа;
- 2.6. Обучение чрез допълнителни модули за деца, които не владеят български език; дейности за прилагане на програми за психомоторно, познавателно и езиково развитие; индивидуална и групова работа при установени езикови и/или емоционално-поведенчески, и/или сензорни затруднения;
- 2.7. Психологическа подкрепа и допълнително обучение по български език за децата в детските градини и групите за предучилищно образование в училище;
- 2.8. Оценка на индивидуалните потребности на детето за осигуряване на допълнителна подкрепа за личностно развитие, както и осигуряване на допълнителната подкрепа за личностно развитие;
- 2.9. Повишаване на езиковата култура и познания чрез изучаването на чужд език от най-ранна детска възраст в предучилищна възраст;
- 2.10. Засилен мониторинг за напредъка на учебния процес в детските градини и в групите за предучилищно образование в училище с цел ранно предупреждение за преждевременно напускане на системата;
- 2.11. Осигуряване на такси за деца в неравностойно положение, работа с родители;
- 2.12. Осигуряване на специализирана подкрепяща образователна среда, като например оборудване и обзавеждане на ресурсни кабинети, съобразно нуждите в подкрепяните образователни институции;
- 2.13. Подкрепа за интензивна работа с родители: кратки обучения на родители относно техните права и задължения, свързани с образованието на децата им и

за формиране у тях на мотивация за активно приобщаване на децата им в системата на предучилищното образование.

3. Обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие в училищното образование, в т.ч.:

- 3.1. Повишаване на капацитета, квалификацията и уменията на педагогическите и непедagogически специалисти, включително за формиране и провеждане на политики за увеличаване на обхвата в училищното образование и повишаване на качеството на училищното образование в конкретната институция. Повишаване участието на образователните медиатори в активното приобщаване в училищното образование;
- 3.2. Осигуряване на допълнителни психолози, педагогически съветници, логопеди, ресурсни учители, треньори по вид спорт и други специалисти според потребностите на учениците, за реализиране на обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие в училищата;
- 3.3. Оценка на индивидуалните потребности на ученика за осигуряване на допълнителна подкрепа за личностно развитие, както и осигуряване на допълнителната подкрепа за личностно развитие;
- 3.4. Допълнително обучение и консултиране по учебни предмети; кариерно ориентиране на учениците; развитие на базови умения, занимания по интереси приоритетно в тематичните направления: „Дигитална креативност“, „Природни науки“, „Математика“, „Технологии“, „Изкуства и култура“, „Гражданско образование“, „Екологично образование и здравословен начин на живот“; библиотечно-информационно обслужване; осигуряване на общезитие; дейности за превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение; дейности за превенция на обучителните затруднения; логопедична работа;
- 3.5. Поощряване с морални и материални награди за високи постижения в образователната дейност, в заниманията по интереси и за приноса им към развитието на институционалната общност;
- 3.6. Развиване на физическите качества и умения на учениците, чрез осигуряване провеждането на тренировъчни занимания по видове спорт и на спортни дейности в училищата, осигуряване и реализиране на спортни дейности в рамките на целодневното обучение на учениците в началния етап на основното образование, сформиране на училищни спортни отбори по видове спорт и групи за спортни дейности, създаване на ефективни партньорства на училищата със спортните клубове;
- 3.7. Кариерно ориентиране на учениците;
- 3.8. Грижа за здравето, посредством разработване и прилагане на съвременни програми, свързани със здравето образование, здравословното хранене, първа долекарска помощ, безопасно движение по пътищата, обучение по различни видове спорт и други;
- 3.9. Засилен мониторинг за напредъка на учебния процес в училищата с цел ранно предупреждение за преждевременно напускане на системата;

- 3.10. Осигуряване на специализирана подкрепяща образователна среда, като например оборудване и обзавеждане на ресурсни кабинети, съобразно нуждите в подкрепяните образователни институции.
- 3.11. Подкрепа за интензивна работа с родители: кратки обучения на родители относно техните права и задължения, свързани с образованието на децата им и за формиране у тях на мотивация за активно приобщаване на децата им в системата на училищното образование.

С изпълнението на дейностите ще се допълват постигнатите резултати по проекта, изпълняван от УНИЦЕФ България (2020-2022 г.) в подкрепа на пилотното тестване на инициативата за Европейската детска гаранция за равния достъп на децата до безплатно здравеопазване, безплатно образование, безплатни грижи за деца, достойни жилища и адекватно хранене. По проекта ще се работи с правителството, регионалните и местните власти, здравеопазването, образованието, защитата на децата и службите за социално подпомагане, неправителствените организации, академичните среди и други заинтересовани страни, за да осигури достъп до посещение вкъщи, ранна детска намеса, приобщаващо предучилищно образование и интегрирано дете и услуги за семейна подкрепа за деца с увреждания и затруднения в развитието и деца в несигурни семейни ситуации и техните семейства в три пилотни области - Бургас, Сливен и Стара Загора.

4. Превенция и предотвратяване на тормоза и намаляване агресията в училищата, в т.ч.:

- 4.1. Провеждането на кампании за толерантност и намаляване на агресията на учениците, както и за въздействие върху вътрешната мотивация, както и оказване на психологическа подкрепа, насочена към децата и учениците, педагогическите специалисти и родителите;
- 4.2. Подкрепа за използването на посредници при решаване на конфликт в училище, консултиране на децата или учениците с психолог/педагогически съветник;
- 4.3. Повишаване на компетентностите и уменията на учителите за използване и прилагане на форми и методи на противодействие на тормоза, насилието и др. за работа с деца и ученици със СОП, работа с родителите, противодействие на негативни прояви като агресията/гнева - разпознаване, причини и превенция;
- 4.4. Включване на ученици с проблемно поведение в групи за повишаване на социалните умения за общуване и за решаване на конфликти по ненасилствен начин, насочване на детето или ученика към занимания, съобразени с неговите потребности; наставничество;
- 4.5. Участие на учениците в училищното управление и подкрепа за доброволчески инициативи.

Операции от стратегическо значение:

1. Разширяване обхвата на предучилищното и начално образование, чрез подкрепа за механизма за съвместна работа на институциите по обхващане и включване в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст;
2. Обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие в предучилищното образование;
3. Обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие в училищното образование.

Предвижда се посочените операции от стратегическо значение да бъдат реализирани като дългосрочни операции със системен ефект. За тях ще бъде предвиден специфичен план за оценка и мониторинг, позволяващ оценка на въздействието в хода на изпълнение и ще бъде заложен гъвкав механизъм на актуализация, в зависимост от резултатите от оценките и мониторинга.

Целеви групи: деца, ученици, родители, учители, педагогически и непедагогически специалисти и друг персонал; образователни медиатори; деца и ученици със специални образователни потребности; деца и ученици от маргинализирани групи, като ромите, както и такива, търсеци или получили международна закрила и от други уязвими групи.

Деца и ученици с пропуски в усвояването на учебния материал, деца и ученици в риск от отпадане от образователната система, родители на деца от уязвими групи вкл. роми, лица преждевременно напуснали училище и др.

Участници в образователния процес, МОН и второстепенните му разпоредители с бюджетни кредити, МК, ММС, институциите в системата на предучилищното и училищното образование, общини, неправителствени организации.

Бюджет: 162 083 320 евро (евродял).

СЦ VI - насърчаване на ученето през целия живот, по-специално гъвкавите възможности за повишаване на квалификацията и за преквалификация за всички, като се вземат предвид цифровите умения, по-доброто предвиждане на промените и изискванията за нови умения, улесняването на преходите в професионалното развитие и насърчаването на професионалната мобилност

Допустими мерки:

1. Ограмотяване на възрастни, в т.ч.:

- 1.1. Реинтегриране в образователната система на лица, навършили 16 години, отпаднали от училище и/или без основно образование, чрез дейности за образователна медиация;
- 1.2. Организиране и провеждане на курсове за ограмотяване на възрастни, и на курсове за усвояване на учебно съдържание за различните образователни етапи и степени и/или усвояване на професия или част от професия за лица, с ниско образование или без образование в координация с Агенция по заетостта и МТСП, с цел последващо включване във възможности за придобиване на професионална квалификация;

- 1.3. Популяризиране на необходимостта от повишаване и насърчаване на грамотността и привличане на общественото внимание към ползите от повишаването на грамотността;
- 1.4. Включване във форми за образование и обучение на тези, които не са завършили средно образование;
- 1.5. Валидиране на резултати от неформалното обучение и информалното учене чрез оценяване и признаване на съответствието между компетентности, придобити чрез неформално обучение и информално учене, и изискванията за завършване на клас, етап или степен от основно образование;
- 1.6. Подпомагане прехода от образование към реализация на пазара на труда.

Целеви групи: Ученици, младежи, възрастни извън задължителната училищна възраст, родители, учители, педагогически специалисти и друг персонал, лица със специални образователни потребности, младежи и възрастни от маргинализирани групи като ромите, както и такива, търсещи или получили международна закрила и от други уязвими групи.

Участниците в образователния процес, МОН и второстепенните му разпоредители с бюджетни кредити, АЗ, ДАБ, АСП, институциите в системата на училищното образование, общини, неправителствени организации.

Принос към териториалния подход:

Дейностите по специфична цел VI на приоритет „Приобщаващо образование и образователна интеграция“ ще бъдат реализирани на регионално ниво, чрез инструмента за Интегрирани териториални инвестиции. Конкретните нужди и операции на местно и регионално ниво ще бъдат определени в Интегрираните териториални стратегии за развитие (ИТСР) на регионите за планиране от ниво 2 одобрени от регионалните съвети за развитие.

Бюджет: 14 616 400 евро (евродял)

СЦ VIII - насърчаване на социално-икономическата интеграция на граждани на трети държави и на маргинализирани общности, като например ромите.

Допустими мерки:

1. Създаване на условия за достъп до образование чрез преодоляване на демографски, социални и културни бариери, в т.ч.:
  - 1.1. Осигуряване на транспорт, хранене, и ученическо общежитие;
  - 1.2. Повишаване на уменията на децата и учениците за обучение и общуване в мултикултурна среда, включително психологическа подкрепа и допълнителни обучения за деца/ученици с образователни затруднения, в т.ч. допълнителни обучения по български език, споделяне на културна идентичност и ценности;

- 1.3. Повишаване на капацитета на педагогическите специалисти и на образователните медиатори за работа в мултикултурна образователна среда;
- 1.4. Насърчаване участието на родителите в образователния процес в мултикултурна образователна среда. Подкрепа за интензивна работа с родители: кратки обучения на родители относно техните права и задължения, свързани с образованието на децата им и за формиране у тях на мотивация за активно приобщаване на децата им в системата на предучилищното и училищното образование;
- 1.5. Насърчаване на междуучилищния обмен и споделяне на образователни ресурси, включително съвместни дейности между училища и детски градини с концентрация на уязвими групи и такива без концентрация на уязвими групи, вкл. обменни визити, екскурзии, зелени училища и др.;
- 1.6. Подкрепа за осигуряване на достъп до качествено образование в малките населени места и в труднодостъпните райони, чрез мобилност на преподаватели и адаптиране към работна среда в различни райони и с различни групи ученици, чрез адаптационни програми и социални пакети за млади учители;
- 1.7. Осигуряване на учебници, учебни пособия и материали; допълнителна работа на педагогическите специалисти с ученици от маргинализирани групи (включително през лятото);
- 1.8. Повишаване участието на образователните медиатори вкл. чрез назначаване, обучения и супервизия;
- 1.9. Организиране на доброволчески кампании в подкрепа на съответното училище.

2. Комплексни програми на общинско ниво за десегрегация на училищата, превенция на вторичната сегрегация и против дискриминацията, в т.ч.

- 2.1. Превенция и недопускане на дискриминация в образователните институции в посока обучители и обучаеми, чрез подготовка на практически ръководства, информационни кампании и обучителни семинари;
- 2.2. Насърчаване на десегрегацията на училищата и класните стаи, формиране на подкрепяща обществена среда, междуучилищни дейности, подсигуриране на партньорство с местните общности и гражданския сектор, допълнителна работа с учениците в приемните училища, допълнителна работа с родителите и други;
- 2.3. Преодоляване на негативни обществени нагласи, основани на етнически произход и културна идентичност (включително чрез провеждане на информационни кампании, насочени към недопускане на дискриминация, основана на раса, етнически произход или религиозна принадлежност);
- 2.4. Мерки за валидиране на знания и умения и включване в образователната система на ученици, вкл. и за учащи и/или получили образование в чужбина;
- 2.5. Синергия с Еразъм+ - мобилност на учители, мобилност на ученици, с фокус върху социално слаби и уязвими групи;
- 2.6. Подготовка и въвеждане на адаптирани учебни материали и помагала за ученици, чийто майчин език е различен от българския;

- 2.7. Насърчаване участието на родителите в образователния процес в мултикултурна образователна среда; Подкрепа за интензивна работа с родители: кратки обучения на родители относно техните права и задължения, свързани с образованието на децата им и за формиране у тях на мотивация за активно приобщаване на децата им в системата на предучилищното и училищното образование;
- 2.8. Насърчаване на междуучилищния обмен и споделяне на образователни ресурси, включително съвместни дейности между училища и детски градини с концентрация на уязвими групи и такива без концентрация на уязвими групи, вкл. обменни визити, екскурзии, зелени училища и др.;
- 2.9. Повишаване участието на образователните медиатори вкл. чрез назначаване, обучения и супервизия;
- 2.10. Организиране на доброволчески кампании в подкрепа на съответното училище.

3. Достъп на уязвими групи до висше образование, в т.ч.

- 3.1. Подкрепа за кандидат-студенти от уязвими групи чрез провеждане на кандидат-студентски курсове, осигуряване на учебници и учебни помагала, заплащане на такси за кандидатстване във висши училища;
- 3.2. Подкрепа за студенти от уязвими групи, посредством: осигуряване на учебници и учебни помагала, заплащане на наем за студентски общежития, заплащане на семестриални такси във висши училища;
- 3.3. Подкрепа за продължаване на образованието във втори гимназиален етап на средното образование и във висши училища, като например: провеждане на информационни кампании с цел популяризиране възможностите и условията на висшите училища да приемат и обучават младежи от уязвими групи.
- 3.4. Насърчаване участието на родителите в образователния процес и ползите от обучението и завършването на висше образование;
- 3.5. Подкрепа за участието на образователни медиатори.

4. Утвърждаване на интеркултурното образование, чрез култура, наука и спорт, в т.ч.

- 4.1. Извънкласни дейности за въвеждане на интеркултурно образование и образование за толерантност, чрез съвместни дейности между детски градини и училища с концентрация на деца от уязвими групи, и такива в които няма концентрация на деца от уязвими групи, вкл. обменни визити, екскурзии, зелени училища и др.;
- 4.2. Организиране и провеждане на учебния процес в реална среда посредством изнесени занимания в музеи, художествени галерии, културни институции, такива свързани с културното и природното наследство, визуалните изкуства, спортни и музикални мероприятия;
- 4.3. Организиране на тематични срещи и беседи на ученици с представители от различни професионални съсловия, учени, хора на изкуството, културни дейци, спортисти за популяризиране на възможностите за професионално развитие и личностно развитие на учениците посредством образование;

- 4.4. Провеждане на културно-образователни инициативи популяризиращи четенето и грамотността в библиотеки, като част от обучението по образователните направления;
- 4.5. Провеждане на занимания по интереси в извън класна форма, чрез изнесени занимания за развиване на отношение към културата и придобиване на знания относно културното и литературното наследство, четенето, творческото мислене, природните, естествените и точните науки;
- 4.6. Организиране на екскурзии за посещение на значими исторически и културни обекти с представяне на учебното съдържание по конкретна тема;
- 4.7. Организиране на посещения за придобиване на знания и интереси в областта на театралното, музикалното и танцово изкуство;
- 4.8. Подкрепа за интензивна работа с родители: кратки обучения тренинги на родители, свързани с образованието на децата им;
- 4.9. Провеждане на информационни кампании, насочени към недопускане на дискриминация, основана на раса, етнически произход или религиозна принадлежност;
- 4.10. Повишаване участието на образователните медиатори вкл. чрез назначаване, обучения и супервизия;
- 4.11. Организиране на доброволчески кампании в подкрепа на съответното училище.

Целеви групи: Деца, ученици, родители, учители, педагогически и непедагогически специалисти и друг персонал; деца и ученици със специални образователни потребности; деца и ученици от маргинализирани групи, като ромите, търсеци или получили международна закрила и от други уязвими групи.

Деца и ученици с пропуски в усвояването на учебния материал, деца и ученици в риск от отпадане от образователната система, родители на деца от уязвими групи, вкл. ромите, лица преждевременно напуснали училище, студенти от уязвими групи и др.

Участници в образователния процес, МОН и второстепенните му разпоредители с бюджет, МК, ММС, институциите в системата на предучилищното и училищното образование, общини, неправителствени организации.

Принос към териториалния подход:

- Дейностите по създаване на условия за достъп до образование чрез преодоляване на демографски, социални и културни бариери, се планира да бъдат реализирани на териториално ниво, чрез използване на подхода на Водено от общностите местно развитие (ВОМР);

- Дейностите по комплексни програми на общинско ниво за десегрегация на училищата, превенция на вторичната сегрегация и против дискриминацията, се планира да бъдат реализирани, чрез ИТИ.

Операциите на Програма „Образование“ по подхода ВОМР ще се изпълняват на база доказаните териториални нужди на местно общинско ниво, залегнали в разработените след обстоен анализ стратегии на Местните инициативни групи. Програма „Образование“ ще финансира операции по подхода ВОМР на многофондови стратегии на МИГ като така се осигурява синергия и допълващ ефект между отделните оперативните програми, което е изключително приложимо за ПО предвид ролята на всички заинтересовани страни в процеса на образованието – учители, родители, деца и ученици, образователни институции, гражданско общество, други институции и заинтересовани страни. Координацията между програмите и фондовете ще гарантира интегриращия елемент на подхода ВОМР в многофондовите стратегии, докато създаването и функционирането на МИГ от общини и местни общности на принципа „отдолу-нагоре“ ще допълва националната политика в осигуряване достъп до образование и преодоляване на сегрегацията по места по инициатива и с участието на местните общности.

- Дейностите по утвърждаване на интеркултурното образование, чрез култура, наука и спорт, ще бъдат реализирани на национално ниво, чрез процедура за конкурентен подбор.

Бюджет: 35 238 080 евро (евродял)

Общ бюджет на приоритета: 211 937 800 евро (евродял).

2. Приоритет 2 „Модернизация и качество на образованието“:

Допустими дейности:

1. Въвеждане на компетентностния модел, чрез модернизиране на учебните програми и съдържание, подготовка на индивидуални учебни планове и на индивидуални учебни програми на ученици със специални образователни потребности и на ученици с изяви дарби и повишаване на капацитета на педагогическите специалисти, в т.ч.:

- 1.1. Развитие на ключови компетентности на всички образователни равнища, включително чрез насърчаване на различни подходи и среди за учене в областта на образованието, в т.ч. четивна, математическа, цифрова грамотност, ключови компетентности в сферата на природните науки, гражданска активност, умения за работа в екип, кариерно ориентиране, социално-емоционални умения;
- 1.2. Разработване/актуализиране на програма за работа с ученици, за които българският език не е майчин;
- 1.3. Обучение и повишаване на капацитета и уменията на преподаватели и непедagogически специалисти за работа с модернизираното учебно съдържание,

- 1.4. Тестване на пилотни модели за работа с модернизирано учебно съдържание и програми, включително и въвеждането им за работа в дистанционна форма на обучение; повишаване на уменията на учениците;
  - 1.5. Въвеждане и утвърждаване на мерки за гарантиране на качеството чрез наблюдение, анализ и оценка на образованието и обучението;
  - 1.6. Подобряване на образователната страна, чрез обособяване на STEM центрове и кабинети за прилагане на нови методи на преподаване.
- 2. Дигитална трансформация на училищното образование в т.ч. професионалното образование и обучение, чрез:**
- 2.1. Надграждане на облачната среда в системата на образованието, въвеждане на специализирани софтуерни решения за анализ и оценяване на образователните резултати, чрез използване на компютърно моделиране, алгоритми и изкуствен интелект;
  - 2.2. Цифровизиране на учебното съдържание с отворен достъп;
  - 2.3. Създаване на учебно съдържание и развиване на цифрови умения на всички участници в образователния процес - ученици, педагогически персонал, студенти и преподаватели във висшите училища;
  - 2.4. Въвеждане на цифрови технологии и разработване на дигитално образователно съдържание и на иновативни подходи чрез актуализиране на учебните програми за образование и обучение, използване на подходи и методики, основани на ИКТ, които насърчават модернизацията на учебния процес;
  - 2.5. Повишаване на квалификацията на учителите за работа с цифрови технологии за въвеждане на дигитални форми на преподаване по учебни предмети и интерактивни курсове и въвеждане на иновативни методи за преподаване;
  - 2.6. Повишаване на дигиталната компетентност и умения на учениците включително и компютърно моделиране включително с дигитални платформи и облачни технологии за пълноценно използване от учителите на различни подходи при обучение от разстояние в електронна среда;
  - 2.7. Провеждане на обучения за работа с нови технологии и придобиване на цифрови компетенции за преподавателите и учениците, провеждане на информационни кампании и обучение относно опасностите в интернет, отрицателния ефект на фалшивите новини и развиване на умения за ползване на социалните мрежи като платформа за себеизразяване и участие в процесите на взимане на решения;
  - 2.8. Създаване на капацитет и подкрепа на образователните институции и участниците в образователния процес – учители, ученици и родители за провеждане на обучение от разстояние в електронна среда.
- 3. Подкрепа за талантиливи деца и ученици с изявени дарби, в т. ч.:**
- 3.1. Обучение в курсове, летни академии и др. по изкуства и наука и тренировъчни спортни лагери за участие в държавни и международни първенства организирани от училища, центрове за подкрепа на личностно развитие, научни и творчески съюзи, фондации, сдружения и фирми, спортни клубове.
  - 3.2. Подпомагане за участие в национални и международни конкурси, олимпиади и състезания в науката, културата и спорта.
  - 3.3. Награди за високи постижения;

4. Подкрепа за иновативни учебни програми, иновативни класни стаи и иновативни детски градини и училища, в т.ч.:

- 4.1. Насърчаване на образователните иновации в предучилищното и училищното образование;
- 4.2. Иновативна квалификация на учителите и учителско сътрудничество;
- 4.3. Разработване и въвеждане на иновативни дейности в организацията и съдържанието на обучението в детските градини и училищата;
- 4.4. Въвеждане на иновативни форми на управление, обучение и учебна среда, използване на иновативни методи на преподаване, разработване на иновативно учебно съдържание, учебни програми и учебни планове;
- 4.5. Обмяна на иновации в образованието. Създаване на професионални учебни общности сред учители с цел по-нататъшна подкрепа за прилагане и разпространение на добрите практики;
- 4.6. Създаване на пакет от методи за прилагане и инструменти за проследяване и мултиплициране на добрите иновационни практики, които да бъдат разпространени на национално и на международно равнище, включително и чрез партньорство между различни училища;
- 4.7. Осигуряване на синрегия и надграждане на добри практики и резултати, реализирани посредством осъществена мобилност по линия на Еразъм+, чрез въвеждането и мултиплицирането им на ниво образователна институция;
- 4.8. Подобряване на образователните резултати, мотивацията за учене, участието в училищния живот и развитието на креативно мислене, различни компетентности и емоционална интелигентност чрез иновативни образователни процеси, методи на преподаване, училищно лидерство и нови учебни стратегии.

5. Дейности в подкрепа утвърждаването на алтернативен достъп към учителската професия, чрез привличане и осигуряване на достъпа на високо квалифициран човешки ресурс към преподавателската професия – приложими за всяка група дейности по-горе в рамките на Приоритет 2.

Операции от стратегическо значение:

1. Въвеждане на компетентностния модел, чрез модернизиране на учебните програми и съдържание, подготовка на индивидуални учебни планове и на индивидуалните учебни програми на ученици със специални образователни потребности и на ученици с изяви дарби и повишаване на капацитета на педагогическите специалисти;
2. Дигитална трансформация на училищното образование, в т.ч. професионалното образование и обучение.

Целеви групи:

Деца, ученици, родители, учители, педагогически и непедагогически специалисти и друг персонал. Участници в образователния процес, МОН и второстепенните му разпоредители с бюджет, МК, ММС, институциите в системата на предучилищното и училищното образование, общини, неправителствени организации

Бюджет: 204 629 600 евро (евродял).

3.Приоритет 3 „ Връзка на образованието с пазара на труда “:

Планирани мерки за подкрепа в обхвата на две стратегически цели (СЦ).

СЦ IV - Подобряване на качеството, ефективността и съответствието на системите за образование и обучение с нуждите на пазара на труда в подкрепа на придобиването на ключови умения, включително цифрови умения.

Допустими дейности:

1. Дейности в подкрепа на ПОО, насочени към системата на национално ниво, в т.ч.:

- 1.1. Изграждане и поддържане на система за актуализиране на квалификациите на учителите и преподавателите по професионална подготовка по специалността им от висшето образование, както и привличане на млади учители и преподаватели по професионална подготовка в системата на ПОО. Разработване на компетентностни профили на учители и преподаватели от системата на ПОО;
- 1.2. Актуализиране и модернизиране на списъка на професиите за професионално образование и обучение и включване в единен механизъм на разработване и актуализиране на ДОС, учебни планове и програми, в единен механизъм и с използване на възможностите на дигиталните технологии за осигуряване съответствието между тях, както и отговарящи на потребностите от определени професионални знания и умения и ключови компетентности в реална работна среда и постигане на по-пълно съответствие на стандартите с изискванията на професията, в партньорство със социалните партньори;
- 1.3. Създаване и стартиране на дейността на Секторни съвети на уменията и въвеждане на секторен подход в ПОО чрез:
  - Разработване на „Секторни стратегии за уменията“ и „Секторни квалификационни рамки“ – Модернизация на ДОС, учебните планове и програми, вкл. учебно съдържание по професионална подготовка, съвместно с работодателите. Модернизиране на учебници и учебни помагала, вкл. по професионална подготовка в различните направления;
  - Разработване на гъвкави модулни учебни планове и програми по професии, отчитащи реалните нужди на пазара на труда и механизъм за гъвкава адаптация, включително задочна, вечерна и дистанционна форма на обучение съвместно с работодателите;
  - Разработване на национални изпитни програми и разработване на кредитна система и въвеждане на кредити в професионалното образование и обучение, в контекста на европейската система за трансфер на кредити в професионалното образование и обучение (ECVET);

- Създаване на система за проследяване на завършилите в професионалното образование и обучение, базирани на новите технологии;
- Създаване на механизъм и инструментариум за проследяване на напредъка и за измерване резултатите от ученето и управление на качеството на ПОО.

2. Дейности в подкрепа на ПОО, насочени към образователните институции, в т.ч.:

- 2.1. Квалификация на педагогическите специалисти и учителите, включително учител-методик и преподавател-методик и учители по професионална подготовка за използване на съвременни цифрови технологии, умения за интерактивни техники за преподаване, новостите в професиите, които преподават, в т.ч. проучвания на потребностите от обучение на учителите и преподавателите в системата на ПОО; Обучения на учителите за създаване на дигитално образователно съдържание; Обучения на учителите в реална работна среда; Създаване на виртуални общности (напр. на секторен принцип) за споделяне на съдържание, практика и ресурси;
- 2.2. Изграждане/поддържане на платформи и бази-данни за осъществяване на връзка между бизнес и образование за реализиране на стажове и практики на регионално, местно и секторно ниво;
- 2.3. Създаване на информационни портали на секторен и регионален принцип, включващи информация за ориентиране към определени професии, данни за развитие на пазара на труда по сектори и региони, профили на предприятия и пр.;
- 2.4. Разработване на учебни материали по професионална подготовка с дигитално и интерактивно учебно съдържание, отворени образователни ресурси; електронно обучение, управление на приложения, създаване и споделяне на съдържание, формиране на грамотност и култура за работа с дигитални учебни ресурси, създаване на виртуални лаборатории и класни стаи с използване възможностите на изкуствения интелект за допринасяне към управление и индивидуализиране на процеса на учене и подготовката в домашни условия според нивото и темпа на учене на учащите, вкл. за изготвяне на индивидуализирани учебни планове;
- 2.5. Осигуряване на гъвкави пътеки за повторно включване в професионално образование или обучение на ниво училище;
- 2.6. Разработване, тестване и реализиране на партньорски принцип със социалните партньори, работодателите и други заинтересовани страни на информационни и комуникационни стратегии и програми на териториално ниво, като информационни борси, дни на отворените врати в предприятията и образователните институции от системата на ПОО, за повишаване привлекателността на ПОО и професионалната реализация по ключови за икономическите сектори професии и специалности и за засилване на връзката ученици/родители-бизнес-училище-местна власт, в т.ч.: осъществяване на секторни регионални проучвания на мотивите и бариерите на младите хора за насочване към професионално образование;
- 2.7. Насърчителни мерки, в т.ч. стипендии и осигуряване на училищни общежития за ориентиране на младите хора към приоритетни, важни за икономиката професии;

- 2.8. Ранно кариерно и професионално ориентиране към професии, характерни за тенденциите в развитието на регионалната икономика с участието на бизнеса;
- 2.9. Създаване на контролен механизъм за партньорска „оценка на качеството“ на ПОО и получаване на обратната връзка от страна на работодателите;
- 2.10. Подкрепа за практическото обучение на учениците от професионалните гимназии чрез допълнителни практики в реална работна среда;
- 2.11. Засилване на практическото обучение и допълнителната професионална подготовка в образователните институции, чрез подкрепа за учебно тренировъчни фирми и доставка на специализирано оборудване и материали за ПОО.

3. Създаване на Центрове за високи постижения в ПОО:

- 3.1. Подкрепа за въвеждането на научни подходи и иновации в ПОО, за насърчаване на продължаващото образование и ориентирането към НИРД на учениците, предприемачески умения на учениците;
- 3.2. Предоставяне на умения, които се търсят на пазара на труда в перспективата на ученето през целия живот – комбиниране на предоставянето на начално ПОО с продължаващо обучение за надграждане на уменията или за преквалификация;
- 3.3. Създаване на партньорства между бизнеса и образованието за: стажове, практики, споделяне на оборудване, обмен на персонал и учители между компаниите и центровете за високи постижения в ПОО;
- 3.4. Активно включване в „триъгълника на знанието“ /Knowledge triangles/ с висшите училища, изследователските центрове и бизнеса, за предоставяне на широко портфолио от нужните умения за реализирането на тези стратегии;
- 3.5. Създаване на иновативни методологии за преподаване и обучение, базирани на дигиталните технологии (например отворените он-лайн образователни ресурси - МООС's, симулатори и пр.);
- 3.6. Сериозен акцент върху продължаващото професионално развитие на учителите и преподавателите (по отношение на педагогическите и техническите умения, включване на изследователски проекти чрез платформата за доставчиците на ПОО);
- 3.7. Развитие на проектно-ориентирано учене, което се основава на между-дисциплинарен подход и учещите в различни направления в ПОО разрешават реални проблеми в работна среда;
- 3.8. Предоставяне на услуги за кариерно ориентиране и за валидиране;
- 3.9. Предоставяне на бизнес инкубатори за учещите в ПОО за развитие на предприемаческите умения, за реализиране на проекти, както и иновационни хъбове и технологични центрове със споделена материална база и инициативи, които насърчават партньорствата за съвместна работа с местните малки и средни предприятия за изследвания и развитие на продукти и услуги чрез включването на учещите в ПОО.

4. Развитие на дуалната система на обучение, в т.ч.

- 4.1. Допълнителна професионална подготовка, информационни кампании, създаване на мрежи, разработване на рамка и методология и провеждане на обучения, обучения на преподаватели и наставници, подготовка на учебно съдържание

адекватно на актуалните и перспективни потребности на пазара на труда учебно съдържание, доставка на специализирано оборудване, кариерно ориентиране и пробно стажуване; споделяне на опит.

5. Въвеждане на форми на дуално образование в приложими специалности във висшето образование, в т.ч.:

- 5.1. Изследване на международен опит в рамките на ЕС;
- 5.2. Изследване на нагласите на бизнеса и висшите училища в страната за въвеждане на дуална форма за обучение във ВО;
- 5.3. Подготовка на методики, ръководства, учебителни материали, образци на споразумения между висши училища и работодатели за провеждане на дуално обучение във висшето образование с участието на социалните партньори;
- 5.4. Подготовка на нормативни документи за въвеждане на дуалното обучение във висшето образование;
- 5.5. Организиране на единна мрежа за кариерно ориентиране, в съответствие с нуждите на пазара на труда и надграждане на системата за проследяване на завършилите на национално ниво;
- 5.6. Въвеждане на дуалното обучение във висшето образование и на други форми за съвместно обучение (инкубатори, летни школи, кариерни събития и др.) между ВУ и работодателите. Обучения за преподаватели и наставници.

6. Професионално ориентиране на студентите чрез практики, в т.ч.:

- 6.1. Осигуряване на системи за проследяване на завършилите във висшите училища, на ниво висше училище и поддържане на клубове на завършилите;
- 6.2. Подпомагане на професионалното ориентиране на студентите чрез кариерните центрове;
- 6.3. Осигуряване на засилена практическа подготовка на студентите за придобиване на компетентности и качества, търсени на пазара на труда, чрез осигуряване на студентски стажове и практики на база оценка на кариерното ориентиране на студентите в приоритетни професионални направления;
- 6.4. Насърчаване на иновациите и предприемачеството във висшите училища в условията на дигиталната икономика, подпомагане и стимулиране на предприемаческата дейност на студентите и преподавателите, в т.ч. подкрепа за стартиращи предприятия на студенти и докторанти, включително чрез разработване и въвеждане на менторски програми с участие на представители на бизнеса.

7. Обучение на студенти и докторанти, чрез включване в изследователска работа:

- 7.1. Изследване и развитие на нагласите на студентите за занимание с научна работа.
- 7.2. Подобряване на условията за провеждане на научни изследвания във висшите училища от студентите.
- 7.3. Организиране на конкурсни сесии за научни проекти, в които водещи са студенти и докторанти.

7.4. Насърчаване на научната дейност на студентите и докторантите, чрез осигуряване на специализации във висши училища, научни центрове и организации, предприятия и работодатели в страната и чужбина, както и стипендии за научни постижения;

8. Модернизация на учебните планове и програми, методите на преподаване и учебния процес, чрез утвърждаване на компетентностния подход в приоритетни професионални направления, в партньорство с бизнеса, в съответствие с нуждите на пазара на труда и чрез въвеждане и развитие на Т-образни умения и развитие на творчески и универсални умения, интернационализация и участие в международни мрежи и споделяне на ресурси, в т.ч.:

8.1. Създаване на съвместни между бизнеса и висшите училища центрове за оценка и валидиране на компетенции за професии, изискващи по-висока квалификация (асесмънт центрове);

8.2. Разработване на компетентностни профили на специалностите във висшите училища и инструменти за оценка на съответствието на учебните планове и програми с потребностите от умения на пазара на труда;

8.3. Разработване и внедряване на модели за компетентностно базирано обучение на студентите във взаимодействие между висшите училища и бизнеса;

8.4. Създаване на съвместни курсове, бакалавърски и магистърски програми между висшите училища в България, насочени към развитието на ключовите компетентности за учене през целия живот, компетентност по чужди езици, граждански и социални компетентности, общи цифрови компетентности и засилване на интердисциплинарния подход при подготовката на учебните планове и програми, въвеждане на хибридни дисциплини, които включват преподаватели от различни научни области и професионални направления, използване на общи ресурси - преподаватели, учебна база, учебно съдържание и издаване на общи общи/двойни/съвместни дипломи;

8.5. Създаване на чуждоезикови учебни програми;

8.6. Създаване на условия за развитие на студенти, докторанти и изследователи от направления, определени като приоритетни в национални и европейски стратегически документи чрез предоставяне на индивидуална подкрепа от висшите училища;

8.7. Разширяване на международното сътрудничество и на академичните партньорства с чуждестранни висши училища и участие в университетски мрежи. Създаване на съвместни образователни програми между български и чуждестранни висши училища, както и на нови форми на образователен обмен в рамките на европейското сътрудничество и издаване на общи/двойни/съвместни дипломи. Въвеждане на системи за признаване на кредити, получени в чуждестранни висши училища;

8.8. Краткосрочна мобилност и стажове в чуждестранни висши училища на студенти и докторанти, обучаващи се в приоритетни професионални направления;

8.9. Въвеждане на иновативни учебни програми и методи на преподаване и на хибридни специалности, комбиниращи дисциплини от две и повече професионални направления, които се осъществяват от две или повече висши училища;

8.10. Осъществяване на съвместни програми за продължаващо обучение между ВУ и работодателите за квалификация и преквалификация като основно средство за адаптиране към променящите се изисквания на пазара на труда;

8.11. Развиване на съвместни докторски програми между ВУ, научните организации и бизнеса по професионални направления с идентифицирани нужди от бизнеса;

8.12.Подкрепа за изготвяне и издаване на учебници, учебни помагала и монографични трудове на чужди езици;

8.13.Привличане на преподаватели от чужбина с цел обмяна на опит и подобряване на преподавателските умения във ВУ;

8.14.Привличане на изявени практики от бизнеса и държавните институции и учени в академичните часове;

8.15.Въвеждане на нови методи за оценяване на знанията и уменията на студентите не въз основа на възпроизвеждане на запаметеното, а чрез умения за дебатиране, извършване на научни експерименти или теоретично моделиране, решаване на реални проблеми, дигитална креативност, представяне на информация пред специализирана и неспециализирана аудитория, както и способност за вникване в естеството на проблема/темата, включително чрез различни дигитални инструменти.

9.Дигитална промяна във висшите училища:

9.1.Разширено въвеждане на дигитални образователни технологии и създаване на програми с изцяло дигитално образователно съдържание, в съответствие с тенденцията за развитието на цифровата трансформация и изкуствения интелект;

9.2.Въвеждане на дигитални и софтуерни решения за оценяване на студентите и рецензиране, например чрез софтуер за проверка за наличие на плагиатство. Създаване на онлайн библиотеки и цифрови ресурси, използвани във всеки момент вкл. в час;

9.3.Въвеждане на дисциплини и практическо обучение по нови дигитални технологии като изкуствен интелект (AI), добавена реалност (AR), изкуствена реалност (VR) и др., както и на базово обучение за развиване на умения за алгоритмично мислене и решаване на алгоритмични проблеми;

9.4.Създаване на програми за електронно дистанционно обучение, усъвършенстване и актуализиране на учебните програми и платформи за електронно дистанционно обучение, дигитализация на съдържание и създаване на нови интерактивни дигитални ресурси. Подготовка на дистанционни курсове (MOOCs) с отворен достъп от български преподаватели на английски език;

9.5.Създаване на съвместни платформи за електронно дистанционно обучение, създаване на нови интерактивни дигитални ресурси;

9.6.Осигуряване на техника и софтуер, позволяващи интерактивното и дигитално преподаване.

Операции от стратегическо значение:

Дейности в подкрепа на ПОО, насочени към системата на национално ниво; Дейности в подкрепа на ПОО, насочени към образователните институции; Преход към дуално образование във висшето образование и Професионално ориентиране на студентите чрез практики. Ще се реализират като дългосрочна операция от стратегическо значение, изпълнявана на централно ниво с включен план и специфични мерки за информация и публичност, мониторинг и оценка.

Целеви групи: Ученици, педагогически специалисти, преподаватели по професионална подготовка, наставници, родители, студенти, докторанти, постдокторанти, млади учени, преподаватели във висшето образование; Висши училища и научни организации,

МОН и второстепенните му разпоредители с бюджет, НАПОО, НАОА; Работодатели, национално представителните организации на работодателите и на работниците и служителите, общини, НПО.

Принос към териториалния подход:

Дейност развитие на дуалната система на обучение ще бъде реализирана на регионално ниво, чрез инструмента за Интегрирани териториални инвестиции.

Бюджет: 263 095 200 евро (евродял).

СЦ VI - Насърчаване на ученето през целия живот, по-специално гъвкавите възможности за повишаване на квалификацията и за преквалификация за всички, като се вземат предвид цифровите умения, по-доброто предвиждане на промените и изискванията за нови умения, улесняването на преходите в професионалното развитие и насърчаването на професионалната мобилност.

Допустими дейности:

1. Продължаващо обучение на академичния състав във висшите училища и обучение на изследователите, в т.ч.:

- 1.1. Повишаване на цифровите умения на преподавателите и учените; Обучение на преподавателите в умения за обработка на информация, визуална грамотност, решаване на проблеми и мислене на по-високо ниво;
- 1.2. Повишаване на подготвеността на академичния състав и на служителите в администрацията на ВУ за работа в мултикултурна и многоезикова среда чрез квалификация, в т.ч. чуждоезиково обучение и изследователски умения;
- 1.3. Осигуряване на систематична технологична подготовка, която да помогне на преподавателите във висшите училища в усвояването на базови и допълнителни технологии за преподаване и изследване. Обучения на преподавателите за модераторски умения;
- 1.4. Подобряване на квалификацията и уменията на преподавателите и академичния състав във висшето образование за извършване на научни изследвания и за стимулиране на студентите да се занимават с научни изследвания;
- 1.5. Организиране на междууниверситетски национални и международни конференции и семинари за представяне на нови методи за обучение;
- 1.6. Професионално развитие на преподаватели, докторанти, постдокторанти, специализанти, изследователи и учени, чрез краткосрочни специализации в чужбина и участие в специализирани международни форуми;
- 1.7. Стимулиране на постдокторантски програми за повишаване на квалификацията, които да се осъществяват във водещи в научно отношение ВУ и научни центрове и организации. Насърчаване на участието като лектори в тези програми на лица с докторска степен, реализирани в бизнеса.

Целеви групи: Изследователи в научни организации, преподаватели във висши училища, докторанти, постдокторанти, учени, млади учени, специализанти. Висши училища, научни организации, МОН и второстепенните му разпоредители с бюджет

Бюджет: 51 157 400 евро (евродял).

Общ бюджет на приоритета: 314 252 600 евро (евродял).

4. Приоритет 4 „Техническа помощ“:

Допустими дейности:

- Подкрепа за подобряване административния капацитет на УО и осигуряване на външна експертиза, свързана с планирането, управлението, изпълнението, наблюдението, контрола и оценката на ПО;
- Подкрепа за подобряване административния капацитет на бенефициентите и потенциалните бенефициенти;
- Обезпечаване функционирането на Комитета за наблюдение по ПО;
- Подкрепа на публичността на програмата.

Бюджет: 20 450 000 евро (евродял).

Бюджет на Програмата:

<i>Приоритет</i>	<i>Принос на ЕС (евро)</i>	<i>Национален принос (евро)</i>	<i>Общо (евро)</i>
П1	211 937 800	53 429 698	265 367 498
П2	204 629 600	51 587 294	256 216 894
П3	314 252 600	98 384 339	412 636 939
ТП	20 450 000	8 764 286	29 214 286
Общо	751 270 000	212 165 617	963 435 617